

सूचना

१. सदर प्रश्नपुस्तिकेत १५० अनिवार्य प्रश्न आहेत. उमेदवारांनी प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यास सुरुवात करण्यापूर्वी या प्रश्नपुस्तिकेत सर्व प्रश्न आहेत किंवा नाहीत याची खात्री करून घ्यावी. तसेच अन्य काही दोष आढळल्यास ही प्रश्नपुस्तिका पर्यवेक्षकाकडून लगेच बदलू

२. आपला परीक्षा—क्रमांक ह्या चौकोनांत न विसरता बॉलपेनने लिहावा.

परीक्षा-क्रमांक							
	↑ केंद्राची संकेताक्षरे					↑ शेवटचा अंक	

३. वर छापलेला प्रश्नपुस्तिका क्रमांक तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर विशिष्ट जागी उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे न विसरता नमूद करावा.

४. अ) या प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाला ४ पर्यायी उत्तरे सुचविली असून त्यांना १,२,३ आणि ४ असे क्रमांक दिलेले आहेत. त्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तराचा क्रमांक उत्तरपत्रिकेवर सूचनेप्रमाणे तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर नमूद करावा. अशा प्रकारे उत्तरपत्रिकेवर उत्तरक्रमांक नमूद करतांना तो संबंधित प्रश्नक्रमांकासमोर छायांकित करून दर्शविला जाईल याची काळजी घ्यावी.

५. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. यास्तव सर्व प्रश्नांची उत्तरे द्यावीत. घाईमुळे चुका होणार नाहीत याची दक्षता घेऊनच शक्य तितक्या वेगाने प्रश्न सोडवावेत. अशा प्रकारे प्रश्न सोडविणे सोयीस्कर आहे; पण एखादा प्रश्न कठीण वाटल्यास त्यावर वेळ न घालविता पुढील प्रश्नाकडे वळावे. अशा प्रकारे शेवटच्या प्रश्नापर्यंत पोहोचल्यानंतर वेळ शिल्लक राहिल्यास कठीण म्हणून वगळलेल्या प्रश्नाकडे परतणे सोईस्कर ठरेल.

६. उत्तरपत्रिकेत एकदा नमूद केलेले उत्तर खोडता येणार नाही. नमूद केलेले उत्तर खोडून नव्याने उत्तर दिल्यास ते तपासले जाणार नाही.

७. प्रस्तुत परीक्षेच्या उत्तरपत्रिकांचे मूल्यांकन करताना उमेदवारांच्या उत्तरपत्रिकेतील योग्य उत्तरांनाच गुण दिले जातील. तसेच “उमेदवाराने वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी स्वरूपाच्या प्रश्नांची दिलेल्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तरेच उत्तरपत्रिकेत नमूद करावीत. .”

Note : Test Series Paper Online available

Visit us

बालमानसशास्त्र व अध्यापनशास्त्र

- १) बळजबरीने कोणतीही बाब मान्य करण्यास भाग पाडणे.
 २) कोणत्याही बाबीची पुनरावृत्ती करणे किंवा दृढतापूर्वक व्यवहार करणे
 ३) कोणत्याही प्रशंसनीय व्यक्तीद्वारे समर्थन व स्वीकृती घेणे
 ४) संदेशासोबत सहचर्य प्रस्थापित करणे
-
१३. 'दुर्बल घटकातील बालक' म्हणजे ..... होय.
 १) ज्यांचे वार्षिक उत्पन्न कमी आहे अशा पालकांची मुले
 २) जे पालक वंचित घटकात मोडतात त्यांची मुले
 ३) जे पालक दारिद्र्यरेषेच्या खाली मोडतात त्यांची मुले
 ४) अशा पालकांच्या मुले जे सरकारद्वारे निर्धारित किमान वार्षिक उत्पन्नापेक्ष कमी उत्पन्न प्राप्त करतात.
-
१४. बालकांचे विचार अमुर्तते पेशा मूर्त अनुभव आणि प्रत्ययाद्वारे होते. ही अवस्था ..... ची असते.
 १) ७ ते १२ वयोगटापर्यंत
 २) १२ वे वयस्कपर्यंत
 ३) २ ते ७ वयोगटापर्यंत
 ४) जन्मापासून ते २ वर्षापर्यंत
-
१५. एक क्रिकेटपटू आपले गोलंदाजीचे कौशल्य विकसित करतो पण ते त्याच्या फलंदाजीच्या कौशल्यास प्रभावित करित नाही त्यास..... म्हणतात.
 १) विधायक प्रशिक्षण बदल
 २) निषेधात्मक प्रशिक्षण बदल
 ३) शून्य प्रशिक्षण बदल
 ४) यापैकी कोणतेही नाही
-
१६. खालीलपैकी कोणते घटक परिणामकारक अध्ययनास मदत करतात.
 अ) विद्यार्थ्यांचा वक्तशीरपणा
 ब) विद्यार्थ्यांचा पूर्वानुभव
 क) शिक्षकाचे अद्ययावत ज्ञान
 ड) विद्यार्थ्यांची अभिरूची
 १) वरील सर्व घटक
 २) केवळ ब व ड
 ३) केवळ अ व क
 ४) अ, ब व ड
-
१७. खालीलपैकी कोणते विधान शिक्षकाच्या दृष्टीने गैरलागू ठरले ?
 १) शिक्षकाने विद्यार्थ्यांत रूची घ्यावी
 २) शिक्षकाने विद्यार्थ्यांना शिस्तीचे महत्व पटवून द्यावे
 ३) नवनवीन कार्यात प्रोत्साहन द्यावे
 ४) शिक्षकाने नवीन परिस्थितीचा स्वीकार करण्यास असमर्थता दर्शवावी
-
१८. विद्यार्थ्यांची जिज्ञासा जागृत करून त्याचे लक्ष केंद्रित करण्यास ..... गरज लागते.
 १) प्रबलन कौशल्याची
 २) स्पष्टीकरण कौशल्याची
 ३) चेतकबदल कौशल्याची
 ४) फलकलेखन कौशल्याची
-
१९. हरी हा उत्कृष्ट जलतरणपटू आहे या विधानातून ..... वर्तनबदलाचा बोध होतो.
 १) ज्ञानात्मक
 २) भावात्मक
 ३) गुणात्मक
 ४) क्रियात्मक
-
२०. तुम्ही वर्गात शिकवीत असताना एक विद्यार्थी चक्कर येऊन बेशुध्द पडला तर तुम्ही काय कराल?
 १) ताबडबोट त्याला प्राचार्याकडे न्याल
 २) चपराश्याला (शिपायाला) हाक माराल
 ३) मुलाला प्रथमोपचार करून डॉक्टराकडे न्याल
 ४) त्या मुलाला ताबडबोट घरी पाठवाल
-
२१. शिक्षक व प्राध्यापकांनी अध्ययनाव्यतिरिक्त इतर अवांतर कार्यक्रमात .....
 १) आवश्यकतेनुसार लक्ष घालावे
 २) अजिबात लक्ष घालू नये
 ३) खूप लक्ष घालावे
 ४) अतिशय कमी लक्ष घालावे
-
२२. विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी, त्यांचे चारित्र्य घडविण्यासाठी व त्यांच्या सुप्त कलागुणांना वाव देण्यासाठी. कार्यक्रमाची आवश्यकता असते.
 १) सहशालेय कार्यक्रम
 २) शालेय कार्यक्रम
 ३) अभ्यासविषयक कार्यक्रम
 ४) यापैकी नाही
-
२३. अध्यापनाची यशस्विता ..... मध्ये असते.
 १) विद्यार्थ्यांना शिकविण्यात
 २) विद्यार्थ्यांनी स्वतः शिकण्यात
 ३) विद्यार्थ्यांना सर्व विषय शिकविण्यात
 ४) परीक्षेतील निकालात
-
- २४) अध्ययन ही..... तर अध्यापन ही..... आहे.
 १) अखंडित प्रक्रिया, खंडित प्रक्रिया
 २) खंडित प्रक्रिया, अखंडित प्रक्रिया
 ३) स्थित प्रक्रिया, अस्थिर प्रक्रिया
 ४) कृत्रिम प्रक्रिया, नैसर्गिक प्रक्रिया
-
- २५) शाळेत एक अध्यापक आजारी पडल्यामुळे त्याचे अध्यापनाचे काम करण्यास प्राचार्यांनी तुम्हाला सांगितले.....
 १) स्वतःचे काम सोडून त्याचे काम आधी पूर्ण कराल
 २) आपणास आधीच कामाचा बोझा जास्त आहे म्हणून जबाबदारी टाळण्याचा प्रयत्न कराल
 ३) स्वतःच्या कामात व्यत्यय न आणता शक्य तेवढे त्याचे काम कराल.
 ४) दुसऱ्याचे काम तुम्ही कदापि करणार नाही

२६. वर्गात अध्यापन करत असताना विद्यार्थ्यां वर्गात लक्ष देत नाहीत पण इतर शिक्षकांच्या तासामध्ये मात्र पूर्ण लक्ष देतात अशा परिस्थितीत तुम्ही .....
- १) पूर्वीप्रमाणे आपले अध्यापन कार्य चालू ठेवाल २) विद्यार्थ्यांवर नाराज व्हाल
३) विद्यार्थ्यांना वारंवार लक्ष देण्यास सांगाल ४) अध्यापन मनोरंजन पध्दतीने शिकविण्यात प्रयत्न कराल
२७. प्रभावशाली व्यक्तिमत्त्वासाठी हे आवश्यक आहे ?
- १) शारिरिक स्वास्थ्य २) मानसिक स्वास्थ्य ३) योग्य पोशाख ४) वरील सर्व गोष्टी
२८. संवेदीकारक अवस्था बालकाच्या ..... वयात असते.
- १) २ ते ७ वर्षे २) ७ ते १२ वर्षे ३) ० ते २ वर्षे ४) १२ वर्षांपेठे
२९. एका वादविवाद परिक्षेमध्ये तुम्हाला परीक्षक म्हणून नेमले असता तुम्ही .....
- १) आपल्या संस्थेतील विद्यार्थ्यांना अधिक गुण देता
२) गुण देण्यापूर्वी दुसऱ्या परीक्षकांनी दिलेले गुण पाहता
३) नेहमी प्रथम येणाऱ्या विद्यार्थ्यांस अधिक गुण देता
४) विद्यार्थ्यांची शैली व त्याने मांडलेले मुद्दे पाहून गुण देतात
३०. परीक्षेतून ..... मिळते, तर मूल्यमापनातून ..... मिळते
- १) संख्यात्मक चित्र, सर्वकष चित्र २) सर्वकष चित्र, संख्यात्मक चित्र
३) गुणात्मक चित्र, संख्यात्मक चित्र ४) विद्यार्थ्यांची माहिती, शिक्षकाची माहिती

मराठी

पुढील उतारा (परिच्छेद) वाचून प्रश्न क्रमांक ३१ ते ३५ चे उत्तरे लिहा.

माणसाचे अनेक मित्र असतात. पण निसर्गासारखा दुसरा सखा नाही. उंच पर्वत, निळेभोर आकाश, अथांग पाणी यांच्याप्रमाणेच पृथ्वीला रमणीयता आणली आहे वृक्षवेलींनी. खल्याशा तृणपात्यापासून वटवृक्षापर्यंत झाडांची विविध रूपे मनाला किती हरखून टाकतात! छोटयाशा बीजातून इवलाले अंकुर मातीत डोकं वर काढतात आणि तरातरा वाढत केव्हा गगनाला भिडतात, ते कळतच नाही. फुलत फळत राहण हा झाडांचा धर्म. माणसातली विकासाची ऊमी ती जागवतात. नानाविध रंगरूपांच्या पानाफुलांनी डवरणारी झाडे आपल्या मनात चैतन्य निर्माण करतात. नदी ही ईश्वराची वाहती करुणा आहे, असे म्हणतात. तशी वृक्ष, झाडे, लता, वेली ही भूतलावर भवतरणारी ईश्वराची रूपेच आहेत. जमिनीच थर भेदून वर येणारे तृणाचे पाते आपल्याला सृजनाचा संदेश देते, म्हणून तर मंगेश पाडगावकरांनी इवल्याशा तृणपात्याचा 'सत्कार' आपल्या कवितेतून केला आहे. तृणाचे पाते हा सृजनाचा साक्षात्कार असतो. हिरवा रंग हा समृद्धीचे प्रतीक मानला जातो. हिरवा, गर्द हिरवा, निळसर हिरवा, पोपटी अशा नाना रंगछटांनी बहरलेली झाडे मनाला आनंद देतात. सुष्ट येवो हा दृष्ट, पाणी घालणारा येवो, नाही तर फांद्या तोडणारा, झाडे सर्वांनाच आपल्या कवेट घेतात. शीतल सावली देतात. फुलांच्या गंधाने प्रसन्न करतात आणि रसाळ फळांनी तृप्ती देतात. पण आपण माणसे म्हणजे स्वार्थात रमलेले किडे, देण्यापेक्षा घेण्याचेच हिशेब आपल्या मनात चालू असतात. केवळ घेण्यापेक्षा देण्यात आनंद असतो, हे झाडेच आपणास शिकवितात. झाडे आपल्या बागा आणि दिवाणखानेच सुशोभित करीत नाही, तर आपली मनेही सुशोभित करतात. झाडे आपणास प्राणवायू देतात असे विज्ञान सांगते. त्यामुळे शरीराला जसे चैतन्य मिळते तसे मनालाही मिळते. माणसाच्या मनाला शीतलता, प्रसन्नता, आनंद झाडे देतात. झाडांच्या दर्शनाने आपले मन चैतन्याने फुलून येते. 'वृक्षवल्ली आम्हां सोयरी वनचरे' या संत तुकारामांच्या उद्गारात केवढा अर्थ भरलेला आहे, हे झाडांजवळ गेल्याशिवाय कळणार नाही. खरे म्हणजे आपल्या हालत्या फांद्यांनी आणि सळसळणाऱ्या पानांनी झाडे माणसाला सतत बोलावत असतात.

३१. पण आपण माणसे म्हणजे —
- १) परोपकार करणारे सज्जन २) स्वार्थात रमलेले किडे
३) भ्रष्टाचारात मुरलेले स्वार्थी ४) समाज सेवा करणारे समाजसुधारक
३२. 'वृक्षवल्ली आम्हां सोयरी वनचरे' ही उक्ती कोणत्या संतांची आहे ?
- १) संत ज्ञानेश्वर २) संत तुकाराम ३) संत रामदास ४) संत नामदेव
३३. हिरवा रंग हा कशाचे प्रतीक मानला जातो ?
- १) समृद्धीचे २) शांततेचे ३) समाधानाचे ४) सफलतेचे
३४. झाडांच्या दर्शनाने आपले मन .....
- १) आनंदाने फुलून येते २) शांततेने भरून येते ३) प्रेमाने फुलून येते ४) चैतन्याने फुलून येते
३५. तृणाचे पाते आपल्याला कोणता संदेश देतात ?
- १) सर्जनाचा २) सफलतेचा ३) सृजनाचा ४) सुजनाचा
३६. खालील संयुक्त स्वर ओळखा.
- १) अ २) इ ३) उ ४) औ

३७. त् या व्यंजनापुढे ल् आल्यास त् बदल ल् होतो.

- १) सच्छील २) विद्युल्लता ३) गोलाकार ४) प्रातःकाल

३८. खाली सामामासाचे नाव दिले असून त्याखाली चार शब्द दिले आहेत. त्यांपैकी शब्दात जो समास आहे त्याचा क्रमांक लिहा. बहुव्रीही समास —

- १) गजानन २) गैरहजर ३) तोंडपाठ ४) रावण

३९. नामाएवजी वापरल्या जाणाऱ्या विकारी शब्दाला ..... असे म्हणतात.

- १) विशेषनाम २) भाववाचक नाम ३) सर्वनाम ४) सामान्यनाम

४०. खालील वाक्यातील जाड शब्दाची जात ओळखा व पर्याय लिहा.

कांदे आणि बटाटे बाजारातून आणले.

- १) शब्दयोगी अव्यय २) केवलप्रयोगी अव्यय ३) उभयान्वयी अव्यय ४) क्रियाविशेषण अव्यय

४१. 'बोका' शब्दाचा विरुद्ध लिंगी शब्द निवडा.

- १) मांजर २) भाटी ३) सांडणी ४) यांपैकी एकही नाही

४२. खालील शब्दातील अनेकवचनी शब्द ओळखून क्रमांक लिहा.

- १) गाजर २) बटाटा ३) शेंगा ४) कांदा

४३. दिलेली विभक्ती त्याखाली दिलेल्या नामांपैकी ज्या नामाला लागू पडते त्याचा पर्याय क्रमांक लिहा — षष्ठी

- १) माझा २) तळयात ३) संकटाला ४) पाखरे

४४. खाली प्रयोगाचे नाव लिहिलेले असून त्याखाली चार वाक्ये दिली आहेत. ज्या वाक्याचा प्रयोग आहे त्याचा पर्याय क्रमांक लिहा. कर्तरी प्रयोग —

- १) तिने माधुरीला बोलावले २) वरूण म्हैस बांधतो ३) पाहुण्यांनी ध्वज उभारला ४) सीतेने बांगड्या भरल्या

४५. 'ढग काळे झाले तेव्हा मोर नाचू लागला' या वाक्याचा प्रकार खालीलपैकी कोणता ?

- १) साधे वाक्य २) संयुक्त वाक्य ३) मिश्र वाक्य ४) यांपैकी नाही

४६. वर्गातील अध्यापनामध्ये कोणाची पंचपदी शिक्षणात प्रसिद्ध आहे ?

- १) हार्बर्ट स्पेन्सर २) लॉर्ड मिंटो ३) रोलाड्ड ४) टेलर

४७. लेखकाने स्वतःच्या जीवनाचे केलेले खरेखुरे वर्णन म्हणजे काय ?

- १) चरित्र २) महाकाव्य ३) आत्मचरित्र ४) कथा

४८. आत्मविकासाचे प्रभावी साधन कोणते आहे ?

- १) लेखन २) मनन ३) चिंतन ४) वाचन

४९. खालीलपैकी चुकीची जाडी शोधा.

- १) श्यामची आई — साने गुरूजी २) कऱ्हेचे पाणी — आचार्य अत्रे
३) स्वामी — रणजीत देसाई ४) गीताई — लोकमान्य टिळक

५०. 'बालकवी' हे खालीलपैकी कोणाचे टोपण नाव आहे ?

- १) राम गणेश गडकरी २) त्र्यंबक बापूजी ठोंबरे
३) ग. दि. माडगूळकर ४) कृष्णाजी केशव दामले

५१. खालीलपैकी बरोबर जोडी शोधा.

- १) अकलेचा खंदक — अत्यंत शहणा मनुष्य २) खुशाल चेंडू — अत्यंत चैनी मनुष्य
३) गाजरपारखी — प्रत्येक गोष्ट पारखून घेणारा ४) लंकेची पार्वती — अंगावर भरपूर दागिने घातलेली स्त्री

५२. खालीलपैकी कोणते वाक्य भूतकाळातील आहे ?

- १) मी जेवण करीन २) मी जेवतो आहे ३) मी जेवण केले ४) मी दररोज जेवतो

५३. 'अंकुर चित्रे काढत असे' — या वाक्याचा काळ ओळखा

- १) भूतकाळ २) अपूर्ण भूतकाळ ३) रीती भूतकाळ ४) भविष्यकाळ

५४. 'यथाशक्ती' हा शब्द कोणत्या समासाचे उदाहरण आहे ?

- १) अव्ययीभाव २) तत्पुरुष ३) द्वंद्व ४) यांपैकी नाही

५५. खालीलपैकी अव्ययीभाव समासाचे उदाहरण कोणते आहे ?

- १) पोळपाट २) मातापिता ३) त्रिशंकू ४) आमरण

५६. खालील वाक्यांमधून कर्मणी प्रयोगाचे वाक्य शोधा.

- १) आंबा गोड आहे २) जादूगाराने जादूचे प्रयोग केले
३) आईला मोटारीत मळमळते ४) सरांनी विणूला घरी पाठवले

५७. खालील प्रश्नात डावीकडे प्रयोगाचे नाव दिले आहे. त्याच्या खाली चार वाक्ये दिली आहेत. चार पर्यायी वाक्यांपैकी ज्या वाक्याचा तो प्रयोग आहे तो पर्याय शोधा. भावे प्रयोग —

- १) गॅलिलिओने घडयाळाचा शोध लावला २) मुलांनी दररोज पहाटे उठावे
३) आईने मला बोलविले ४) आम्ही महाबळेश्वरला गेलो

५८. 'आज पाऊस पडावा' – वाक्यप्रकार ओळखा

- १) केवळ २) मिश्र ३) संयुक्त ४) गौण

५९. 'त्याच्या तालावर पाकोळ्या नाचतात आणि पाखरे त्यांची साथ करतात' – वाक्यप्रकार ओळखा.

- १) संयुक्त २) केवळ ३) मिश्र ४) गौण

६०. खालील वाक्याचे नकारार्थी रूप बनवा – असली हयगय काय कामाची असते ?

- १) असली हयगय कामाची नसते असे नाही २) असली हयगय कामाची नसते
३) कामाची हयगय अशी नसते ४) असे नाही की हयगय कामाची नसते

English

Amelia Earheart once said that you haven't seen a tree if you haven't seen its shadow from the sky. The magic of flight can never be explained by words. For most people, the sky is the limit; for those who love flying, is sky home. Well love of the sky and a desire to see India from the air – a very different travel ambition I guess! – prompted me to plan a journey in a microlight. it was a trip of a lifetime for Wing Commander (me) and Squadron Leader Arun Kashyap.

But it was tough from the word go. A microlight made of fabric and aluminium tubes, weighs just 450 kg. including fuel, pilots and luggage. It has a small 582 –cc two-stroke engine, flies at 80 kmph, is open to the air with no doors and has to land every 250 km! So it's way tougher than traipsing around in, say, an SUV.... We even had to tie the aircraft down at night at time to Kashyap and I had a job on our hands, planning a circumnavigation of India in a microlight. Why ? Well, Antoine de Saint-Exup' ery put it well a long time ago: "I fly because it releases my mind from the tyranny of petty things" In a similar vein, Neil Armstrong once remarked "Pilots take no special joy in walking. Pilots like flying"

61. What prompted the writer to plan a journey in a micro-light?

- 1) as he drew inspiration from Amelia's Earheart
2) His whims
3) Love job as a wing commander.
4) Love of the sky and desire to see India from the air

62. Which of the following is false about a microlight?

- 1) A microlight is made of steel and plastic tubes 2) it's weight is less than 450 kg.
3) It has 582 cc two stroke engine 4) It has no doors.

63. Antoine de Saint. Exupery flies because –

- 1) The sky is his home
2) It releases his mind from the tyranny of petty things.
3) He likes flying
4) it's his duty

64. The writer and Kashyap tied the aircraft –

- 1) inorder to prevent it to be stolen by someone
2) because it was without doors
3) to prevent it from flying off due to gusts of wind
4) because they were warned to do so

65. 'A trip of a lifetime' implies to –

- 1) the magic of flight
  - 2) a circumnavigation of India in a microlight
  - 3) landing microlight every 250 km.
  - 4) flying in the sky
-

66. Choose the correct alternative

Son of the son is called.....

- 1) Grand daughter
  - 2) Grand son
  - 3) Son
  - 4) Nephew
-

67. By choosing the correct alternative complete the dialogue.

Sonu : Mom, I feel thirsty

Mom : you may.....

- 1) Have some water
  - 2) Go out to play
  - 3) Not drink any water
  - 4) Drink some water now
-

68. Read the word from right to left – write newly formal word. – 'noon'....

- 1) Nnoo
  - 2) Oonn
  - 3) Nonno
  - 4) Noon
-

69. Complete the sentence by choosing the correct alternative.

..... are playing chase.

- 1) She
  - 2) Them
  - 3) We
  - 4) The boy
-

70. Choose the correct alternative

'Book your seat first'

- 1) A noun
  - 2) Verb
  - 3) Adjective
  - 4) Adverb
-

71. We use real objects to teach young learners new words because.

- 1) it helps learners associate words with objects they see in real life
  - 2) it helps in teaching the correct spelling of words
  - 3) we can teach vocabulary only through objects
  - 4) young learners are not capable of abstract thinking
-

72. Which of the following is an instance of non-formal learning ?

- 1) Children learning by attending workshops
  - 2) Children learning to draw from their art teacher
  - 3) Children learning to cook from their parents
  - 4) Children learning a new game from friends
-

73. We use ----- to talk about something the happened within a definite time span.

- 1) description
  - 2) narration
  - 3) reflection
  - 4) dialogue
-

74. Substitution table drill helps teachers in

- 1) giving controlled language practice
  - 2) developing free writing skills
  - 3) improving the fluency of learners
  - 4) evaluating the listening skills
-

75. 1) The documents have been downloaded by the students.

2) The students have downloaded the documents

The two given statements can be differentiated by drawing students' attention to the

- 1) use of 'by' in the passive form
  - 2) differences in the arrangement of words
  - 3) roles of the subject and object in both sentences
  - 4) change in the verb forms
-

76. India is progressing very fast

- 1) Present perfect   2) Present continuous
3) Perfect present   4) Present perfect continuous
-

77. Satish ..... to drive for some years now.

- 1) has been learning   2) had been learning
3) had learnt   4) was learning
-

78. They can design the advertisements artistically. (Change the Voice)

- 1) The advertisements can designed artistically by them
2) The advertisements can designed artistically by them
3) The advertisements can be designing artistically by them
4) The advertisements can be designed artistically them
-

79. The wise crow hit..... a clever plan. (Fill in the blank with suitable prepositions)

- 1) for   2) upon   3) against   4) for
-

80. .... Ganga and ..... Yamuna unite at Allahabad. (Use correct article)

- 1) The, a   2) An, the   3) The, the   4) no article
-

81. The teacher said "Can I speak to you tomorrow" (Choose the correct 'Indirect Speech')

- 1) The teacher asked that could she speak to them tomorrow
2) The teacher asked if she could speak to them the next day
3) The teacher asked that she could speak to them the next day.
4) The teacher asked if she could speak to them tomorrow
-

82. Football is one of the most popular games in the world. (Choose the correct form of 'Degree')

- 1) Football is popular than many other games in the world
2) Football is more popular than many other games in the world
3) Football is more popular than any other games in the world
4) Football is more popular than most of other games in the world.
-

83. Monsoon may break this month. Otherwise, the wells will run dry. (Make it complex)

- 1) if the monsoon doesn't break this month, the wells will run dry.
2) Monsoon may break this month which the wells will run dry.
3) Monsoon may break this month or the wells will run dry.
4) Monsoon may break this month as the wells will run dry.
-

84. I began to cough and my eyes started smarting painfully. (Make it complex)

- 1) I began to cough but my eyes started smarting painfully
2) Though I began to cough, my eyes started smarting painfully
3) As I began to cough, my eyes started smarting painfully
4) I began to cough when my eyes started smarting painfully
-

85. Choose the correct sentence from the following alternatives.

- 1) A positive attitude will solve your problem, won't he ?
2) A positive attitude will solve your problem, won't it ?
3) A positive attitude will solve your problem, will it ?
4) A positive attitude will solve your problem, won't a positive attitude ?
-

86. You couldnot indulge in mad whims. (Choose the correct alternative)

- 1) You were unable to indulge in mad whims.
- 2) You were able to indulge in mad whims.
- 3) You were not unable to indulge in mad whims.
- 4) You donot able to indulge in mad whims.

87. The power of expression can change one's impression.

'Can' indicates –

1) Suggestion	2) Possibility	3) Future time	4) Ability

88. Pinnacle (Choose the Closest Synonyms)

1) Paragon	2) Zenith	3) equator	4) parallel

89. Choose the Correct Opposite Word for, "Luscious"

1) sour	2) sweet	3) luminous	4) ugly

90. Which is a reading comprehension question ?

- 1) Why did Emma dislike Darcy ?
- 2) Check the pronuciation fo 'Hotel'
- 3) Use 'take up' in a sentence of your town
- 4) Have you read another book by jane Austen ?

गणित

९१. $438(3 + 2B)3$ ही पाच अंकी संख्या 43873 आहे, तर $B = ?$

१) 4	२) 3	३) 2	४) 1

९२. दोन संख्यांचा लसावि 315 असून मसावि 21 आहे. त्यापैकी एक संख्या 63 आहे. तर दुसरी संख्या कोणती ?

१) 315	२) 105	३) 45	४) 46

९३. $a = -2, b = 12$ व $c = -3$ तर $\frac{2a+2b}{3} + \frac{3a-c}{4} = ?$

१) $3/4$	२) $41/12$	३) $12/41$	४) $9/4$

९४. 38.3 किलोमीटर हे खालीलपैकी कोणत्या पध्दतीने लिहिता येईल ?

१) 383 मीटर	२) 38 मीटर	३) $38\frac{3}{100}$ किमी	४) ३८० मीटर ३०० मी

९५. ताशी 36 कि.मी. वेगाने धावनारी आगगाडी एक खांब 18 सेकदांत ओलांडते तर त्या आगगाडीची लांबी किती ?

१) 1800 मीटर	२) 180 मीटर	३) 360 मीटर	४) 1600 मीटर

९६. 89.78 ही संख्या 10 च्या घातांकाच्या पदावलीच्या स्वरूपात लिहा.

१) $8 \times 10^1 + 9 \times 10^0 + 7 \times 10^{-1} + 8 \times 10^{-2}$	२) $8 \times 10^2 + 9 \times 10^0 + 7 \times 10^{-1} + 8 \times 10^{-2}$
३) $8 \times 10^1 + 9 \times 10^0 + 7 \times 10^{-2} + 8 \times 10^{-3}$	४) $8 \times 10^{-2} + 9 \times 10^3 + 7 \times 10^{-1} + 8 \times 10^{-2}$

९७. तीन क्रमागत सम संख्यांची बेरीज 30 तर त्या संख्या कोणत्या ?

१) 6, 8, 10	२) 10, 12, 14	३) 8, 12, 10	४) 12, 14, 16

९८. ज्या दोन संलग्न कोनांच्या असामाईक भुजा परस्परांचे विरूद्ध किरण असताना त्यांना ..... म्हणतात.

१) रेषीय जोडीतील कोन	२) काटकोन	३) विशालकोन	४) लघुकोन

९९. एका संख्येच्या $3/5$ च्या $7/9$ मध्ये त्याच संख्येची $8/15$ पट मिळविण्यास उत्तर तीच संख्या येते, तर ती संख्या कोणती?

१) 160	२) 180	३) 170	४) 190

१००. $\sqrt{12 + \sqrt{11 + \sqrt{25}}} = ?$

१) 4	२) 6	३) 5	४) 8

१०१. वर्गामध्ये विद्यार्थ्यांनी स्वयंशिस्त राखावी यासाठी शिक्षक काय करतील ?

१) विद्यार्थ्यांना स्वयंशिस्तीचे नियम शिक्षक सांगतील	२) शिक्षक विद्यार्थ्यांना सतत शिक्षा करतील
३) शिक्षक विद्यार्थ्यांवर जबाबदारी सोपवतील	४) चांगल्या व्यक्तींची शिक्षक उदाहरणे देतील

१०२. जर एखादा विद्यार्थी, शिक्षक गणिताचे अध्यापन करत असताना वर्गामध्ये सतत झोपत असेल तर शिक्षकाने काय करावे ?
- १) त्याची गैरहजेरी टाकावी
२) शिक्षकाने त्याच्याशी दयाळूपणे व समजूतदारीने वागावे
३) त्याला वर्गाबाहेर काढावे
४) त्यास योग्यती ती शिक्षा द्यावी
-
१०३. एखादा विद्यार्थी विज्ञान विषयाचा गृहपाठ पूर्ण करून आला नसेल, तर शिक्षकाने अशावेळी काय करायला हवे ?
- १) त्यास वर्गाबाहेर उभे करावे
२) त्याची अडचण (समस्या) समजून घेण्यासाठी शिक्षकाने दयाळूपणे समजूतदारीने विचारपूस करावी
३) याबाबत शिक्षकाने प्राचार्यांना माहिती द्यावी
४) पट्टु अशी चूक त्याच्याकडून होणार नाही यासाठी त्यास शिक्षा द्यावी/शिक्षा करावी
-
१०४. जर एखादा विद्यार्थ्यास नेहमी चोऱ्या करण्याची सवय असेल, तर शिक्षकाने याबाबत काय करावे लागेल ?
- १) यासंबंधी पोलिस ठाण्यात कळवावे
२) अशा विद्यार्थ्यास शाळेतून काढून टाकावे
३) इतर विद्यार्थ्यांसमक्ष त्यास चांगली शिक्षा करावी
४) त्याच्या वागणुकीत योग्य प्रकारे सुधारणा घडवून आणण्यासाठी त्याच्याशी प्रेमाने आणि समजूतदारीने वागावे
-
१०५. $\frac{2.3 \times 2.3 - 4.6 \times 1.2 + 1.2 \times 1.2}{1.1} = ?$
- १) 1.21
२) 2.1
३) 3.5
४) 1.1
-
१०६. 917×8 या संख्येला 36 ने निःशेष भाग जातो, तर * च्या जागी कोणता अंक येईल ?
- १) 2
२) 4
३) 6
४) 1
-
१०७. $\sqrt{57.6 \times 1000} = ?$
- १) 24
२) 240
३) 2.4
४) 0.24
-
१०८. $(19.9)^2 = ?$
- १) 396.01
२) 3960.1
३) 361.81
४) 3618.1
-
१०९. $5 \times 0.4 \div 0.004 = M$ तर $M =$ किती ?
- १) 500
२) 0.05
३) 50
४) 0.005
-
११०. 13 ने भाग जाणाऱ्या सर्वात लहान व सर्वात मोठ्या 3 अंकी संख्यांची सरासरी किती ?
- १) 546
२) 1092
३) 104
४) 988
-
१११. चार क्रमांक विषम संख्यांची सरासरी 42 आहे, तर त्यापैकी सर्वात मोठी संख्या कोणती ?
- १) 45
२) 39
३) 43
४) 41
-
११२. 70 व 105 या दोन संख्यांचा ल.सा.वि. 210 आहे, तर म.सा.वि. किती ?
- १) 70
२) 35
३) 7
४) 14
-
११३. दोन अंकी संख्यांचा गुणाकार 768 असून त्यांच्या म.सा.वि. 8 आहे, तर त्या असामाईक अवयवांचा गुणाकार किती ?
- १) 96
२) 12
३) 56
४) 20
-
११४. मुंबई ते अमरावती हे 750 कि.मी अंतर आहे. एकाच वेळी सकाळी 6 वा. परस्परविरुद्ध दिनेश निघालेल्या गाड्यांचा वेग अनुक्रमे ताशी 55 कि.मी. व ताशी 70 कि.मी. असल्यास, दोन्ही गाड्या एकमेकीस किती वाजता भेटतील ?
- १) स. 11 वा.
२) स. 11.30 वा.
३) स. 12.30 वा.
४) स. 12 वा.
-
११५. मागील वर्षी एका शाळेत 500 विद्यार्थी होते, त्यात 320 मुले आणि 180 मुली होत्या. त्या वर्षी विद्यार्थी संख्या कायम असून 280 मुले आणि 220 मुली आहेत. तर मुले आणि मुली यांच्या शेकडा किती वाढ किंवा घट होईल ?
- १) मुले ८% घट, मुली 10% वाढ
२) मुले 10% घट, मुली 8% वाढ
३) मुले 12% घट, मुली 10% वाढ
४) मुले 8% घट, मुली 8% वाढ
-
११६. एका वस्तुची खरेदीची किंमत ही विक्रीच्या किंमतीच्या 40% आहे, तर विक्रीची किंमत ही खरेदीच्या किंमतीच्या किती टक्के असेल ?
- १) 60%
२) 240%
३) 250%
४) 40%
-
११७. एका वस्तुची छापील किंमत खरेदी किंमतीच्या 10% वाढवून ठेवली व त्या छापील किंमतीवर 10% सुट दिली, तर त्या व्यवहारात शेकडा नफा किंवा तोटा किती झाला ?
- १) ना नफा ना तोटा
२) 1% नफा
३) 1% तोटा
४) 2/3% तोटा
-
११८. A, B, C या तीन भांडवलदारांपैकी A व B च्या नफ्याचे गुणोत्तर 5 : 7 आहे. B व C यांच्या नफ्याचे गुणोत्तर 2 : 3 आहे. जर A चा नफा 400 रू. असेल तर C ला मिळालेला नफा किती ?
- १) 560 रू.
२) 1260 रू.
३) 840 रू.
४) 1680 रू.
-
११९. 4 व्यक्तींचे 4 वर्षांपूर्वीचे सरासरी वय 11 वर्षे होते. 4 वर्षांनंतर त्यांच्या वयांचे गुणोत्तर 3 : 4 : 5 : 7 या प्राणात होईल, तर सर्वात मोठ्या व्यक्तीचे आजचे वय किती ?
- १) 28 वर्षे
२) 19 वर्षे
३) 32 वर्षे
४) 24 वर्षे

१२०. A आणि B मिळून एक काम 12 दिवसांत, B आणि C मिळून तेच काम 15 दिवसांत, तर C आणि A तेच काम 20 दिवसांत पूर्ण करतात, तर एकटा B तेच काम किती दिवसांत पूर्ण करेल ?

१) 10

२) 15

३) 20

४) 30

परिसर अभ्यास

१२१. पर्यावरण शालेय अभ्यासक्रमाशी कधी जोडले गेले ?

१) १९८०

२) १९८५

३) १९७०

४) २०००

१२२. सर्व सजीवांची संबंध पर्यावरणाशी जोडणारे शास्त्र म्हणते .....

१) जैवविविधता

२) जीवावरण

३) विषशास्त्र

४) परिस्थितीकी

१२३. परिस्थितीकी शब्दाचा प्रथम प्रयोग ..... या जर्मन शास्त्रज्ञाने केला.

१) क्लेमॅंटस

२) हेकेल

३) टान्सले

४) रेटर

१२४. परिस्थितीकीचे भारतीय जनक कोणास म्हटले जाते ?

१) फादर एच संतापन

२) डब्ल्यू डडगॉन

३) रामदेव मिश्रा

४) पी. माहेश्वरी

१२५. पर्यावरणाविषयक उपक्रमांचे आर्थिक नियोजनाचा आंतर्भाव .....

१) नागीकशास्त्र

२) अर्थशास्त्रात

३) समाजशास्त्रात

४) यापैकी नाही

१२६. खाली दिलेल्या पदार्थापैकी कोणता एक पदार्थ वितळताना आकुंचन पावतो ?

१) शिसे

२) पॅराफिन

३) बर्फ

४) काच

१२७. पाण्याचा गोठणबिंदू किती अंश सेल्सीअस आहे ?

१) ०

२) ५०

३) १००

४) -३७

१२८. मानवी शरीरात सर्वात लांब असे कोणते हाड आहे ?

१) माकड हाड

२) प्रगंडा अस्थी

३) अन्ननलिका

४) मांडीचे हाड

१२९. खालीलपैकी कोणता प्राणी हिवाळी सुप्तावस्थेत पिलांना जन्म देतो ?

१) सील

२) बेडूक

३) प्लॅटीपस

४) पेंग्वीन

१३०. कोणत्या झाडास स्पर्श केला असता त्या झाडाची पाने मिटतात ?

१) सदाफुला

२) लाजाळू

३) धोतरा

४) यापैकी नाही

१३१. कोकण उत्तरेमध्ये डहाणूपर्यंत तर दक्षिणेकडे ..... पर्यंत आहे.

१) सिंधुदुर्ग

२) गोवा

३) पणजी

४) तेरेखोल खाडी

१३२. महाराष्ट्रातील 'तलांवाचा जिल्हा म्हणून कोणत्या जिल्ह्याची ओळख आहे ?

१) गोंदिया

२) वर्धा

३) नागपूर

४) चंद्रपूर

१३३. कोरकू ही अनुसूचित जमात ..... मध्ये रहाते

१) सहयाद्री

२) कोकण

३) मेळघाट

४) ताडोबा

१३४. हळदी उत्पादनात अग्रेसर असलेला जिल्हा कोणता ?

१) लातूर

२) सोलापूर

३) कोल्हापूर

४) सांगली

१३५. आंब्याचे सर्वाधिक उत्पादन करणारा जिल्हा कोणता ?

१) रत्नागिरी

२) रायगड

३) सिंधुदुर्ग

४) कोल्हापूर

१३६. भारतात पशुगणना दर किती वर्षांनी करतात ?

१) ३

२) ५

३) ७

४) १०

१३७. भारतात गव्हाखालील क्षेत्र व उत्पादनात प्रथम क्रमांकाचे राज्य कोणते ?

१) महाराष्ट्र

२) उत्तर प्रदेश

३) मध्यप्रदेश

४) पंजाब

१३८. राष्ट्रीय महासागर विज्ञान संस्थेचे मुख्यालय कोठे आहे ?

१) पणजी

२) चेन्नई

३) अहमदाबाद

४) मुंबई

१३९. भारताचे सर्वाधिक क्षेत्र कोणत्या मृदेने व्यापलेले आहे ?

१) पर्वतीय

२) वालुकामय

३) गाळाच्या

४) जांभ्या

१४०. कोणत्या नदीवर धुवांधार धबधबा आहे ?

१) कावेरी

२) तापी

३) नर्मदा

४) शरावती

१४१. होता ..... म्हणून वाचला शिवा ही म्हण रूढ झाली.

१) दिवा

२) कावा

३) भिवा

४) जीवा

१४२. सिद्धी जौहरने कोणत्या गडाला वेढा घातला ?

१) प्रतापगड

२) प्रचंडगड

३) राजगड

४) पन्हाळगड

१४३. खोडखिंड कोणी शर्हीने लढवली ?

- १) बाजीप्रभू देशपांडे   २) शेलारमामा   ३) तानाजी मालुसरे   ४) फिरंजोगी नरसाळा

१४४. घोडखिंडीचे नाव बाजीप्रभूंच्या बलिदानामूळे ..... असे झाले.

- १) पवित्रखिंड   २) अमरखिंड   ३) बलिदानखिंड   ४) पावनखिंड

१४५. सैतान, सैतान, असे ओरडत कोण पळत होते ?

- १) शायीस्तेखानाचा मुलगा   २) शायीस्तेखान   ३) फाजलखान   ४) शाहीस्तेखानाचा मामा

१४६. फ्रान्समधील खालील विचारवंतांनी अन्यायाविरुद्ध आवाज उठविला ?

- १) सॉक्रेटीस, शॅजर बेकन   २) आर्मस्ट्रॉंग, प्लेटो
३) मॉटेस्क्यू, व्हॉल्टेअर, रूसो   ४) चेम्सफर्ड, लई, अॅरीस्टॉटल

१४७. अमेरिकन स्वातंत्र्ययुद्धामूळे कोणता संदेश जगास मिळाला ?

- १) राजा जनकार्य करू शकतो   २) राजामूळेच प्रगती होते
३) राजाविना जग चालू शकते   ४) राजाविना राज्य चालू शकते

१४८. अमेरिकेचा पहिला राष्ट्रध्यक्ष म्हणून ..... ची निवड झाली.

- १) रूसो   २) जॉर्ज वॉशींग्टन   ३) अॅरीस्टॉटल   ४) कार्ल मार्क्स

१४९. वखार म्हणजे अशी जागा जिथे व्यापारी —

- १) चोरीचा माल साठवतात   २) कोळसा साठवतात   ३) माल साठवतात   ४) पैसा साठवतात

१५०. वास्को—द—गामा कोणत्या बंदरात पोचला ?

- १) कालीकट   २) पुलीकत   ३) त्रिवेंद्रम   ४) कोट्टायम